

NKE STRATÉGIAI VÉDELMI KUTATÓKÖZPONT NÉZŐPONTOK – 2014/5

1581 Budapest Pf: 15 Tel: 432-90-92 Fax: 432-90-58 e-mail: svkk@uni-nke.hu

A Magyarországgal szomszédos államok stratégiai dokumentumainak elemzése, azok hatása a magyar biztonságpolitikára III.

Jelen írás, egy háromrészes sorozat harmadik fejezete. A tanulmány átfogó képet ad Magyarországról és a szomszédos államok stratégiai dokumentumainak, valamint haderőinek helyzetéről és elemzi annak hatását a magyar biztonságpolitikára vetítve is. A harmadik rész Szlovénia és Ausztria helyzetét tárgyalja, valamint a vizsgált államokat összehasonlító táblázatokat tartalmazza.

Szlovénia¹

Politikatörténeti vázlat

Szlovéniában 1945. május 15-én ért véget a második világháború, ezt követően pedig Jugoszlávia tagállamaként folytatta politikai útját. Az 1947-es párizsi békeszerződésben foglaltak alapján visszakapta a még Olaszország által elcsatolt területeinek döntő többségét. Tito uralma alatt az állam gazdasági fejlődéséhez igen rossz feltételek álltak rendelkezésre, ugyanis a saját maga által megtermelt javak döntő hányada – a központi elosztás következtében – elhagyta az országot. 1974-ben kiadott szövetségi alkotmány igyekezett a tagköztársaságok függését enyhíteni, a pénzügy és a hadügy azonban továbbra is a szövetségi állam felügyelete alá tartozott.

A változást olyan nemzetközi események indították el, mint Tito halála és Gorbacsov enyhülési politikája. Kihasználva a közép- és kelet-európai államok függetlenedési hullámát, Szlovénia is hasonló célkitűzéseket fogalmazott meg. 1989 februárjában megalakult az első nem kommunista párt. Még 1989-ben a szlovén kormány kijelentette az állam függetlenségi szándékát, s a következő évben Szlovén Köztársaságra változtatták az állam nevét. 1990 nyarán kimondták az ország teljes szuverenitását, melyet a decemberben megtartott népszavazás is megerősített (88%-os támogatottság). 1991. június 25-én kikiáltották a Szlovén Köztársaság függetlenségét, az év végén (december 23.) pedig elfogadták a szlovén alkotmányt. Az új állam nemzetközi elismerésére nem kellett sokat várni, ugyanis Európa legtöbb állama már 1992 januárjára elismerte a volt Jugoszláv tagköztársaság függetlenségét.

A függetlenedést és a nemzetközi elismerést követően megkezdődött Szlovénia európai és euroatlanti integrációja. 1992-ben az EBESZ-be, 1993-ban az Európa Tanácsba nyert tagfelvételt; 2004 márciusában a NATO, május 1-jén az Európai Unió tagjává vált; 2010. július 21-én a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezetbe nyert tagságot.

Szlovénia esetében a főbb biztonságpolitikai dokumentumok a következők: a 2006-os Katonai Doktrína, a 2009-es védelmi szektor stratégiai felülvizsgálata, a 2010-es Nemzeti Biztonsági Stratégia, valamint az idei évben (2013) kiadott Védelmi Stratégia. Ezek közül az érvényben lévő Nemzeti Biztonsági Stratégiát és a Védelmi Stratégiát fogom részletesebben bemutatni.

Nemzeti biztonsági stratégia²

A Szlovén Köztársaság nemzeti biztonsági stratégiája a nemzetbiztonsági terület alapvető iránymutatója. Meghatározza az állami érdekeket, a nemzeti biztonsági célokat, elemzi a biztonsági környezetet és a biztonsági fenyegetések forrásait, konkrét válaszokat ad a biztonsági fenyegetésekre, valamint meghatározza az állam működési rendszerét és szervezetét a nemzetbiztonság területén.

A dokumentum az Szlovén Köztársaság Alkotmányán, az emberi és alapvető szabadságjogok, a demokrácia, valamint a jogállamiság elvén alapszik. Figyelembe veszi a nemzetközi szerződéseket és a nemzetközi jog elveit.

¹ Szlovén Köztársaság (szlovénül: Republika Slovenija).

² *Resolution on the National Security Strategy of the Republic of Slovenia*. 2010., 2013. 08. 14.

A nemzeti biztonsági érdekek és célok végrehajtása hozzájárul az állampolgárok jólétéhez és társadalmi fejlődéséhez, a nemzeti biztonság megőrzéséhez. A stratégia a következő érdekeket fogalmazza meg: a Szlovén Köztársaság függetlenségének, szuverenitásának és területi integritásának megőrzése; a nemzeti identitás és kultúra megóvása; valamint a szlovén nemzet nemzetközileg is elismert határainak védelme. A nemzeti érdekeket a stratégia a következő értékek alapján fogalmazta meg: béke, biztonság, demokrácia, emberi és alapvető szabadságjogok. A Szlovén Köztársaság nemzeti érdekeit önállóan, regionális kétoldalú megállapodásokkal, valamint az ENSZ, EU, NATO és más nemzetközi szervezetek keretein belül kívánja elérni.

Tekintve, hogy a Szlovén Köztársaság szárazföldi és tengeri ország is egyben, továbbá a növekvő globalizáció és az erősödő nemzetközi kapcsolatok is hatással vannak rá, európai helyzete egyedinek tekinthető. A Szlovén Köztársaság területén található a közép-európai, a dél-európai és a mediterrán térség, így az ország politikai, gazdasági, társadalmi és kulturális előnyöket élvezhet, azonban bizonyos biztonsági kockázatok is elérik az országot.

Ilyen kockázatnak, kihívásnak és fenyegetésnek tekintik globális szinten: a globális klímaváltozás, a gazdasági válság; nemzetközi szinten: a terrorizmus, a tömegpusztító fegyverek elterjedése, a szervezett bűnözés, az illegális migráció, a kibertámadás, külföldi titkosszolgálatok tevékenysége, hagyományos katonai fenyegetés; nemzeti szinten: emberi élet, tulajdon és a gazdaság ellen irányuló bűncselekmények, természeti katasztrófák, természeti erőforrások (ivóvíz, élelmiszer) kimerülése.

A stratégia következő részében ezen fenyegetésekre kínál alternatív megoldásokat. Végezetül bemutatásra kerül a megoldásokat tervező és végrehajtó szervezetek struktúrája.

Védelmi stratégia³

A szlovén a nemzeti biztonsági stratégiára épülő védelmi stratégia bevezető fejezeteiben ismertetésre kerülnek az állam értékei és érdekei, a biztonsági környezetből eredő kockázatok, kihívások és fenyegetések. Ezt követően felsorolásra kerülnek a védelmi stratégia alapelvei:

- ◇ Átfogó és hatékony védelmi képességek
- ◇ Szolidaritás és a terhek arányos elosztása a kihívások sikeres kezelése érdekében
- ◇ Az állam képességeinek megfelelő nemzetközi műveletekben való részvétel
- ◇ Együttműködés más államokkal
- ◇ A védelmi erőforrás hatékony kezelése

A védelmi szektor területén a dokumentumban a következő állami célkitűzések kerültek rögzítésre:

1. Gondoskodni a megfelelő katonai képességek meglétéről.
2. A katonai és más fenyegetések sikeres elhárítása érdekében a kollektív védelem és biztonsági rendszerek mellett a saját erők képességeinek fejlesztése.
3. Gondoskodni a védelmi szektor folyamatos működéséről, annak érdekében, hogy hatékony válasza legyen képes a fenyegetésekkel szemben.
4. A két- és többoldalú együttműködési keretek megerősítése a védelmi szektorban a szövetséges és baráti államokkal, a ENSZ, a NATO, az EU és az EBESZ szervezetével.
5. Béketeremtő és békefenntartó műveletekben való részvétel a biztonság és stabilitás elősegítése érdekében szerte a világon, különös tekintettel a délkelet-európai térségre.
6. A hadsereg társadalmi megítélésének javítása.

Haderő

A szlovén hadseregnél egyedül a szárazföldi haderőnem figyelhető meg, ezen belül található a haditengerészeti és a légi erők komponens, amelyek csak kis létszámban működnek. Így a hadsereg aktív állománya 7.600 fő és további 1.700 fő tartalékot számlálnak.⁴ A szárazföldi erők összesen három gépesített gyalogos zászlóaljból, egy tüzérszállóból, egy vegyvédelmi zászlóaljból, egy felderítő zászlóaljból és egy híradó zászlóaljból áll. A Fegyveres

³ *Defence Strategy of the Republic of Slovenia*. 2013., 2013. 08. 14.

⁴ HACKETT, James: *The Military Balance 2013*. Routledge, London, 2013. 173. o.

SVKK NÉZŐPONTOK 2014/5

Erők Parancsnoksága Ljubljanában (a szervezeti felépítést lásd.: 6. melléklet), az 1. és a 72. dandár Ljubljanában, valamint Mariborban települnek. Az ország két katonai reptere Brnikben és Cerkljében, az egyetlen haditengerészeti kikötő pedig Koperben található.

MBT	AIFV	APC	ARTY	FTR	ATK HEL
45	-	115	74	-	-

6. táblázat: A szlovén hadsereg által birtokolt harceszközök száma.⁵

Szárazföldi komponens:

- ◇ Megtervezni, megszervezni, irányítani és ellenőrizni az alárendelt egységek működését;
- ◇ Harcoló és harc kiszolgáló erők fenntartása;
- ◇ Nemzetközi műveletekben való részvétel;
- ◇ Védelmi és mentési feladatokban való részvétel.⁶

Légierő komponens:

- ◇ Részvétel a nemzetközi műveletekben;
- ◇ Befogadó nemzeti támogatás;
- ◇ A légtér védelme.⁷

Haditengerészeti komponens:

- ◇ Készenlét biztosítása a part menti vizeken;
- ◇ Katonai vezetés és irányítás kiépítése;
- ◇ Aknamentesítés;
- ◇ Hadihajók elleni műveletekben való részvétel;
- ◇ Részvétel a saját és szövetséges kikötők, katonai létesítmények védelmében;
- ◇ A part menti vizeken előforduló lehetséges fenyegetések azonosítása;
- ◇ A part menti vizeken történő balesetekben történő segítségnyújtás;
- ◇ Befogadó nemzeti támogatásban való részvétel.⁸

A szlovén hadsereg a következő külföldi missziókban vesz részt: ISAF 58 fő, KFOR 307 fő, EUTM 3 fő, UNIFIL 14 fő, UNTSO 5 fő, ALTHEA 11 fő.

Ausztria⁹

Politikatörténeti vázlat

Ausztria esetében a következő dokumentumokat kell kiemelni, mint az osztrák biztonságpolitikát meghatározó stratégiák: a 2013-as Osztrák biztonsági stratégia; valamint a 2012-es Fehér Könyv.

A második világháborút követően Ausztria területét szövetséges hatalmak közel egy évtizedig katonai megszállás alatt tartották, fővárosát pedig négy megszállási övezetre osztották.¹⁰

Az ország az 1955. május 15-én aláírt Osztrák Államszerződéssel vált függetlenné, amelyben „A Szövetség és a Társult Hatalmak elismerik, hogy újra létrejött Ausztria szuverén, független és demokratikus állam.”¹¹ Ugyanebben a dokumentumban maximalizálták az osztrák hadsereg létszámát, határozták meg az összetételét és a rendelkezésre álló fegyverek

⁵ HACKETT, James: *The Military Balance 2013*. Routledge, London, 2013. 173-174. o.

⁶ *1st Brigade*. *Slovenskavojska.si*, 2013. 08. 24.

⁷ *15th Wing Command*. *Slovenskavojska.si*, 2013. 08. 24.

⁸ *430th Naval Division*. *Slovenskavojska.si*, 2013. 08. 24.

⁹ Osztrák Köztársaság (németül: Republik Österreich).

¹⁰ STOURZH, Gerald: *Geschichte des Staatsvertrages 1945-55*. Styria, Graz, 1980. 123. o.

¹¹ „The Allied and Associated Powers recognize that Austria is re-established as a sovereign, independent and democratic State.” *Austrian State Treaty*. *United Nations Treaty Series*, Vol. 217. 223-379. o.

számát. Az ország jogilag csak 1955. október 26-án kiadott Szövetségi Alkotmánytörvényt követően vált semlegessé, amelyben „*A Nemzeti Tanács elhatározta: I. cikk (1) Más államoktól való függetlenségének, valamint területi sérthetlenségének megőrzése érdekében Ausztria önként kinyilvánítja semlegességét. Ausztria ezt valamennyi rendelkezésre álló eszközzel fenn fogja tartani és meg fogja védeni. (2) Ausztria a fent említett célok érdekében a jövőben nem fog csatlakozni egy katonai szövetséghez sem, illetve nem engedélyezi a területén történő külföldi katonai bázisok létrehozását. II. cikk. Ezen irányelv végrehajtása a szövetségi kormány feladata.*”¹²

Ausztria neutralitása nem azonos a passzív külpolitikával. Ezt az aktivitást jelzi a nemzetközi szervezetekhez való csatlakozás. 1955-ben az Egyesült Nemzetek Szervezetéhez; 1956-ban az Európa Tanácshoz csatlakozott; 1960-ban alapító tagja volt az Európai Szabadkereskedelmi Társulásnak. Az Európai Unió teljes jogú tagja 1991. január 1-jén lett, és ahogy azt a közös kül- és biztonságpolitikához, illetve közös biztonság- és védelempolitikához fűződő viszonya is mutatja, a nemzetközi szervezetekkel fenntartott kapcsolatai nélkülözhetetlenek az ország számára. Bár az Észak-atlanti Szerződés Szervezetébe való belépést tiltja a semlegességi törvény, a Békepartnerségi Programhoz való csatlakozás jelzi, hogy az ország nem kíván teljesen elzárkózni a katonai szervezettől, s amely komoly kétségeket vet fel az állam semlegességi politikáját illetően.

Azzal, hogy Ausztria aláírta a Békepartnerségi Program szerződését, vállalta a benne foglalt katonai rendelkezések teljesítését,¹³ azonban az évtizedek óta tartó biztonságpolitikai dilemma továbbra is kiemelt helyet foglal el az osztrák pártok politikájában. A kérdés, amely a politikai pártokat két táborra osztja, az a neutralitás és a NATO-hoz való csatlakozás kérdésköre. A mindenkor politikát azonban továbbra is a társadalom befolyásolja, azáltal hogy a semlegességre, mint biztonságot megőrző tényezőként tekintenek.¹⁴

*Osztrák biztonsági stratégia*¹⁵

A 2013-ban elfogadott osztrák biztonsági stratégia leszögezi, hogy az Osztrák Köztársaság erős értékekre épül. Ezek az alapvető értékek képezik a politikai intézkedések és a biztonságpolitika alapját. Ezen értékek közé tartozik az alapvető emberi és szabadságjogok tiszteletben tartása, a plurális demokrácia mellett való elkötelezettség, a jogállamiság és a hatalmi ágak szétválasztása. Az Osztrák Köztársaság minden ember iránt tiszteletet tanúsít és védi méltóságukat etnikai, vallási vagy ideológiai sokszínűségük ellenére.

Ausztria számára az európai integráció kiemelt helyen szerepel, ugyanis már az első sorokban megjelenik egy fontos tételmondat, miszerint az osztrák biztonság szorosan összefügg az Európai Unió biztonságával.

A Kelet és Nyugat szembenállása megszűnt, így lehetőség nyílik az összefogásra és közösen kialakítani egy olyan jövőt, ahol a béke, a szabadság, a biztonság és az igazságosság érvényesül. Az osztrák biztonságpolitikát négy jelzővel illeti: átfogó, integrált, proaktív és a szolidaritás elvén alapszik. A 21. századi osztrák biztonságpolitika nemzeti, európai és nemzetközi szinten a következő célokat fogalmazza meg:

- ◇ Ausztria lakosságának, valamint az Európai Unió biztonságának erősítése.
- ◇ A veszélyforrások kialakulásának megakadályozása.
- ◇ A fenyegetések elleni védelem és azok kezelése.

¹² Der Nationalrat hat beschlossen: Artikel I. (1) Zum Zwecke der dauernden Bahauptung seiner Unabhängigkeit nach außen und zum Zwecke der Unverletzlichkeit seines Gebietes erklärt Österreich aus freien Stücken seine immerwährende Neutralität. Österreich wird diese mit allen ihm zu Gebote stehenden Mitteln Aufrechterhalten und verteidigen. (2) Österreich wird zur Sicherung dieser Zwecke in aller Zukunft keinen militärischen Bündnissen beitreten und die Errichtung militärischer Stützpunkte fremder Staaten auf seinem Gebiete nicht zulassen. Artikel II. Mit der Vollziehung dieses Bundesverfassungsgesetzes ist die Bundesregierung betraut. Bundesverfassungsgesetz vom 26. Oktober 1955 über die Neutralität Österreichs. [Bundesgesetzblatt für die Republik Österreich](#), 1955. 11. 04., 2013. 02. 15.

¹³ *The NATO handbook: 50th anniversary edition*. Office of Information and Press NATO, Brussel, 1998. 88. o.

¹⁴ MICHAL-Misak, Sylvia – DORSCH, Monique – STRUNZ, Herbert: *Perspektiven der österreichischen Neutralität*. Frankfurt am Main, Wien, 2005. 13. o.

¹⁵ *Österreichische Sicherheitsstrategie*. 2013. július

A stratégia nem valószínűsíti egy Ausztria elleni katonai támadást, ugyanakkor kiemeli, hogy az Európai Unióban egyre inkább érezhetőek az új típusú kihívások, kockázatok és fenyegetések, melyek közül a következőket említi a dokumentum: nemzetközi terrorizmus; tömegpusztító fegyverek elterjedése; határokon átnyúló szervezett bűnözés; természeti erőforrások kimerülése; regionális konfliktusok; illegális migráció; környezetbiztonsági kihívások.

A fent említett fenyegetések ellen a dokumentum felhívja a figyelmet, hogy csak is együttes erővel lehet fellépni, ezért a nemzetközi szervezethez (ENSZ, NATO, EU, EBESZ, ET) való csatlakozás Ausztria számára jelentős előnyökkel jár, természetesen ez azonban az ország számára is kötelezettségekkel jár. Továbbá a regionális együttműködésre is nagy szükség van annak érdekében, hogy a térség biztonsága továbbra is stabil maradjon.

Összhaderőnemi doktrína¹⁶

Az Osztrák Fegyveres Erők (Bundesheer) feladatait az Alkotmány és a Honvédelmi törvény mellett az Összhaderőnemi doktrína határozza meg, melyek a következők:

- ◇ az állam függetlenségének, területi épségének megőrzése, a lakosság biztonságának megóvása;
- ◇ az állam belső biztonságának fenntartása;
- ◇ a nemzetközi válságkezelő és békefenntartó műveletekben való aktív szerepvállalás;
- ◇ természeti katasztrófák és ipari balesetek esetén segítségnyújtás.

A politikai vezetés által meghatározott feladatok végrehajtása érdekében a hadsereg két haderőnemre tagozódik, s tekintve, hogy egy katonai támadás lehetősége megszűnt a létszámot folyamatosan csökkentik, a katonák képességeit azonban folyamatosan fejlesztik. A képességfejlesztés érdekében létrehoztak egy, a modernizációt felügyelő bizottságot, amely három területen ellenőrzi a hadsereg fejlesztését:

- ◇ a hadsereg, harceszközök fejlesztését;
- ◇ a katonai objektumok modernizálását;
- ◇ és a védelmi költségvetés megfelelő elosztását.

Haderő

Az Osztrák Szövetségi Hadsereg állományát a 2013-as év adatai alapján 23.250 aktív és 176.450 tartalékos katona alkotja.¹⁷ A 2013. január 20-án tartott osztrák népszavazás¹⁸ eredményeként Ausztria továbbra is azon hat EU-tagállam¹⁹ közé fog tartozni, ahol sorkötelezettség van érvényben. A Bundesheer fő erejét két gépesített és két gyalogsági dandár adja. A 3. és 4. gépesített dandár egy harckocsi zászlóaljából, egy gyalogsági zászlóaljából, egy gépesített zászlóaljából, egy logisztikai zászlóaljából, egy tüzérosztályból áll és a 3. gépesített dandár kiegészül még egy utász zászlóaljjal. A 6. és 7. gyalogsági dandár felépítése: három gyalogsági zászlóalj, egy támogató zászlóalj, egy utász zászlóalj, egy vegyvédelmi század, valamint a 7. gyalogsági dandár kötelékébe tartozik egy felderítő tüzérosztály is.

Az Osztrák Fegyveres Erők Parancsnoksága Grazban, a közvetlen alárendeltségébe tartozó négy dandár Mauternben (3. gépesített dandár), Ebelsbergben (4. gépesített dandár), Absamban (6. gyalogsági dandár) és Klagenfurtban (7. gyalogsági dandár) települ. A Légi Támogató Parancsnokságnak Hörsching, a Légtérelenőrző parancsnokságnak pedig Salzburg ad otthont.

A hidegháborút követően Európa államai nagy változáson mentek keresztül, a NATO és EU bővítési folyamatok fontos szerepet játszottak a térség átalakításában. Ausztria az EU és

¹⁶ [Militärstrategisches Konzept des Österreichischen Bundesheeres](#). *Campus.milak.at*, 2013. 08. 14.

¹⁷ HACKETT, James: *The Military Balance 2013*. Routledge, London, 2013. 113. o.

¹⁸ [Austrians vote to keep compulsory military service](#). *BBC News*, 2013. 01. 20.

¹⁹ Ausztria mellett Cipruson, Észtországban, Finnországban, Görögországban és Norvégiában van sorkatonai szolgálat.

a NATO PfP tagsággal kötelezettséget vállalt, hogy szövetségeseivel a békét szolgálja. Részben a nemzetközi szervezetekhez való csatlakozás következtében hajtották végre 2010-ben az osztrák haderőreformot. A reformok hatására bekövetkezett változások: a hadsereg létszámának drasztikus csökkenése, a szervezeti struktúra átalakítása, valamint a katonai szolgálati idő lerövidítése volt.²⁰

MBT	AIFV	APC	ARTY	FTR	ATK HEL
56	112	94	156	15	-

7. táblázat: Az osztrák hadsereg által birtokolt harceszközök száma.²¹

A szárazföldi csapatok fő feladatai:

- ◇ Az alkotmányos keretek között létrehozott intézmények és a lakosság demokratikus szabadságjogainak védelme;
- ◇ Az országon belüli rend és biztonság fenntartása;
- ◇ Természeti katasztrófákban való segítségnyújtás.²²

A légi erő fő feladatai:

- ◇ A légtér szuverenitásának fenntartása;
- ◇ Felderítés, szállítás, kapcsolattartás és a szárazföldi erők harci támogatása;
- ◇ Hazai és külföldi gyors segítségnyújtás.²³

Jelenlegi osztrák missziós szerepvállalás: EUMM 4 fő; UNFICYP 4 fő; ISAF 3 fő; UNDOF 373 fő; UNTSO 6 fő; EUSEC 1 fő; MINURSO 2 fő; UNIFIL 155 fő; UNOWA 1 fő; RACVIAC 1 fő; KFOR 368 fő; EUFOR Althea 306 fő.²⁴

A környező államok stratégiai dokumentumainak összevetése

A stratégiai dokumentumok elemzését és értékelését követően jelen fejezetben összegzem azon megállapításaimat, amelyeket az eddigi fejezetekben államokra lebontva tártam az olvasó elé. Az összehasonlítást négy területen kívánom vizsgálni, ezek: a nemzeti értékek, a nemzeti érdekek, az országot fenyegető tényezők, valamint a globális és regionális szervezetekhez való csatlakozásuk.

Egy állam nemzeti értéke nem más, mint azoknak az elveknek az összessége, amelyek kihatnak a társadalom és a politika kapcsolatára. Amennyiben valamely érték megváltozik vagy megszűnik, az kihat a politikai rendszer működésére.

A legalapvetőbb nemzeti értékek a szabadság, béke, egyenlőség, demokrácia, függetlenség, azonban minden állam a politikai berendezkedésétől függően alakítja ki ezen értékek prioritás szerint rendezett listáját.

Ha megvizsgáljuk az egyes államok által említett értékeket, következtetni tudunk azok történelmi hátterére. Vegyük például Szlovéniát. A nemzeti biztonsági stratégiában lefektetett értékek (függetlenség; területi integráció; nemzeti identitás; emberi jogok tiszteletben tartása) megfogalmazásakor nagy valószínűséggel a délszláv háború és a Jugoszláviától való elszakadás gondolata lebegett a szemük előtt. Ukrajna esetében a jog védelme, az állampolgárok és az állam közötti harmónia fenntartása kapott kiemelt szerepet, hiszen a Szovjetunió utódállamaként a legnagyobb problémát az országban uralkodó bűnözés és a korrupció jelenti. Egyedül Magyarország emelte ki a kisebbségi jogok tiszteletben tartását, mivel az országhatáron kívül jelentős magyar etnikum él és így szeretné felhívni a szomszédos államok figyelmét e kérdés fontosságára.

²⁰ [Bundesheer-Reform 2010](#). *Bundesheer.at*, 2013. 08. 26.

²¹ HACKETT, James: *The Military Balance 2013*. Routledge, London, 2013. 113-114. o.

²² [Tasks of the Austrian Armed Forces](#). *Bundesheer.at*, 2013. 08. 26.

²³ [The Austrian Air Force - In the Past and Today](#). *Bundesheer.at*, 2013. 08. 26.

²⁴ Rövidítések feloldása: EUMM – *European Union Monitoring Mission*; EUSEC – *European Union Security Sector Reform Mission*; UNOWA – *United Nations Office for West Africa*; RACVIAC – *Regional Arms Control Verification and Implementation Assistance Center*.

SVKK NÉZŐPONTOK 2014/5

Mindezek mellett az általam vizsgált államok stratégiáiban a legtöbbször megemlített értékek a következők voltak: béke; szabadság; demokrácia; szuverenitás és területi integritás; emberi és alapvető szabadságjogok tiszteletben tartása.

Ausztria	<ul style="list-style-type: none"> - Alapvető emberi és szabadságjogok - Pluralitás - Demokrácia - Jogállamiság - Hatalmi ágak szétválasztása
Szlovénia	<ul style="list-style-type: none"> - Függetlenség - Szuverenitás és területi integritás - Nemzeti identitás, kultúra megőrzése - Demokrácia - Emberi és alapvető szabadságjogok - Béke
Horvátország	<ul style="list-style-type: none"> - Szabadság - Egyenlőség - Társadalmi igazságosság - Emberi jogok tiszteletben tartása - Magántulajdon - Környezetvédelem - Demokrácia
Szerbia	<ul style="list-style-type: none"> - Függetlenség - Szuverenitás és területi integritás - Szabadság - Egyenlőség - Béke - Jogállamiság - Demokrácia - Igazságszolgáltatás - Alapvető emberi és szabadságjogok - Nemzeti, faji és vallási egyenlőség - Magántulajdon - Környezetvédelem
Románia	<ul style="list-style-type: none"> - Demokrácia - Szabadság - Egyenlőség - Törvények tiszteletben tartása - Emberi méltóság - Alapvető emberi és szabadságjogok - Állampolgári felelősségtudat - Pluralitás - Magántulajdon - Szolidaritás - Béke - Civilizációk közötti párbeszéd
Ukrajna	<ul style="list-style-type: none"> - Jog védelme - Emberi jogok tiszteletben tartása - Béke - Demokrácia - Állampolgárok és az állam közötti harmónia fenntartása
Szlovákia	<ul style="list-style-type: none"> - Szabadság - Béke - Demokrácia - Jogállamiság - Igazságszolgáltatás - Pluralitás - Szolidaritás - Alapvető emberi és szabadságjogok
Magyarország	<ul style="list-style-type: none"> - Béke - Biztonság - Államok szuverenitása és területi épsége - Demokrácia és jogállamiság - Emberi, azon belül a kisebbségi jogok - Alapvető szabadságjogok tiszteletben tartása

8. táblázat: Magyarország és környező államainak nemzeti értékei

SVKK NÉZŐPONTOK 2014/5

Ausztria	<ul style="list-style-type: none"> - Ausztria és az Európai Unió biztonságának megóvása - A veszélyforrások kialakulásának megakadályozása - A fenyegetések elleni védelem és azok kezelése
Szlovénia	<ul style="list-style-type: none"> - Az állam szuverenitásának és területi integritásának megőrzése - A nemzeti identitás és kultúra megóvása - Az országhatárok védelme
Horvátország	<ul style="list-style-type: none"> - Az állam szuverenitásának megóvása - A demokrácia, jog, gazdaság, szociális élet megőrzése - A biztonsági környezet fenntartása
Szerbia	<ul style="list-style-type: none"> - Az állam szuverenitásának megőrzése - Elősegíteni az európai és euro-atlanti integrációt - Az állampolgárok élet- és vagyon- biztonságának védelme - Környezetvédelem - Együttműködés a szomszédos államokkal - A nemzetközi rendszer fenntartása és fejlesztése - A szerb kultúra megőrzése
Románia	<ul style="list-style-type: none"> - Teljes jogú EU tagság, és felelősségteljes NATO-tagság - Románia függetlenségének biztosítása - Versenyképes piacgazdaság kiépítése - Oktatási rendszer modernizációja - Életszínvonal növelése - A nemzeti identitás védelme
Ukrajna	<ul style="list-style-type: none"> - Egy olyan államberendezkedés létrehozása, ahol a jogállamiság, a piacgazdaság és a demokratikus államberendezkedés biztosítva van.
Szlovákia	<ul style="list-style-type: none"> - Az állampolgárok biztonságának garantálása - Az ország területi épségének, függetlenségének megőrzése - A demokrácia fejlesztése - A transzatlanti partnerség erősítése - NATO, EU bővítésének elősegítése - Jó partnerségi viszony kialakítása
Magyarország	<ul style="list-style-type: none"> - Az ország szuverenitásának, területi épségének, alkotmányos rendjének védelme - Az ország stabilitását, gazdasági, társadalmi és kulturális fejlődése - Az emberi jogok és alapvető szabadságjogok érvényesítése - Nemzetközi béke, biztonság és együttműködés fenntartása - A demokrácia térnyerése - Az euro-atlanti integráció mélyítése

9. táblázat: Magyarország és környező államainak nemzeti érdekei

SVKK NÉZŐPONTOK 2014/5

Ausztria	<ul style="list-style-type: none"> - Terrorizmus - Tömegpusztító fegyverek elterjedése - Klimaváltozás - Energiabiztonság - Gazdasági válság - Tülnépesedés és illegális migráció - Kibertámadás
Szlovénia	<ul style="list-style-type: none"> - Klimaváltozás - Gazdasági válság - Terrorizmus - Tömegpusztító fegyverek elterjedése - Szervezett bűnözés - Illegális migráció - Kibertámadás - Hagyományos katonai támadás - Bűncselekmények - Természeti katasztrófák - Természeti erőforrások kimerülése
Horvátország	<ul style="list-style-type: none"> - Tömegpusztító fegyverek elterjedése - Szervezett bűnözés - Etnikai és vallási konfliktusok - Terrorizmus
Szerbia	<ul style="list-style-type: none"> - Fegyveres agresszió - Szeparatista mozgalmak - Koszovó jogellenesen kikiáltott függetlensége - Fegyveres felkelés - Terrorizmus - Tömegpusztító fegyverek elterjedése - Etnikai és vallási szélsőségek - Külföldi titkosszolgálatok tevékenysége - Szervezett bűnözés - Korruptió - Gazdasági biztonság - Energiabiztonság
Románia	<ul style="list-style-type: none"> - Terrorizmus - Tömegpusztító fegyverek elterjedése - Regionális konfliktusok - Határon átnyúló szervezett bűnözés - Korruptió - Természeti katasztrófák
Ukrajna	<ul style="list-style-type: none"> - Tömegpusztító fegyverek elterjedése - Szélsőséges csoportok - Feketegazdaság - Munkanélküliség - Illegális migráció - Környezeti katasztrófák
Szlovákia	<ul style="list-style-type: none"> - Terrorizmus - Tömegpusztító fegyverek elterjedése - Bukott államok - Regionális konfliktusok - Szervezett bűnözés - Információs rendszerek sebezhetősége - Illegális migráció - Külföldi titkosszolgálatok tevékenysége - Globalizáció - Nem állami szereplők növekvő befolyása - Gazdasági egyenlőtlenség - Radikális nacionalizmusok és intolerancia
Magyarország	<ul style="list-style-type: none"> - Hagyományos fenyegetések - Regionális konfliktusok - Tömegpusztító fegyverek elterjedése - Terrorizmus - Pénzügyi biztonság - Kiberbiztonság - Energiabiztonság - Globális éghajlat és környezetváltozás - Természeti és ipari katasztrófák - Szervezett bűnözés - Kábítószer-kereskedelem - Migráció - Szélsőséges csoportok

10. táblázat: Magyarországot és a környező államokat érő kockázatok, kihívások, fenyegetések

Nemzeti érdekeknek azon célkitűzéseket nevezzük, amelyek a nemzeti értékek megtartásához, eléréséhez szükségesek. A politikai szint a stratégia révén konkrét feladatokat határoz meg a végrehajtói ágak.

A legfontosabb nemzeti érdek természetesen az állam függetlenségének, területi épségének megóvása. Ezen célkitűzést minden állam megfogalmazta stratégiai dokumentumában.

További elrendő célként fogalmazódik meg azon egyetemes alapelvek védelme és elősegítése, amelyek az ENSZ Alapokmányban is megfogalmazódnak. Ide tartozik a demokrácia, az alapvető emberi és szabadságjogok tiszteletben tartása.

Végezetül azon célkitűzések kerülnek leírásra, melyeket az államok saját politikai és társadalmi berendezkedésüket figyelembe véve kívánnak megvalósítani. E csoportba sorolható a nemzeti identitás megőrzése; az oktatási rendszer fejlesztése (lásd: 9. táblázat).

A stratégiai dokumentumok következő tartalmi eleme a biztonsági környezet értékelését követő kockázatok, kihívások és fenyegetések bemutatása. Azon veszélyforrások tartoznak e három kategóriába, amelyek veszélyeztetik az ország biztonságát, destabilizálják politikai rendszerét, valamint meggátolják a gazdasági fejlődést.

A hidegháborút követően, a megváltozott nemzetközi rendszerben a veszélyforrások is átalakultak. A korábbi katonai támadás veszélye csökkent, a nem-katonai veszélyek azonban felerősödtek. A 2001. szeptember 11-i terrortámadás következtében a legnagyobb fenyegetést az államok a szervezett bűnözői csoportokban, a terrorszervezetek tevékenységében látták. Tizenkét évvel az Amerikai Egyesült Államok ellen végrehajtott csapást követően ugyan még mindig jelen van a terrortámadásoktól való félelem, azonban sokkal nagyobb jelentőséget kapnak a regionális konfliktusok, a gazdasági biztonságot érintő veszélyek, az illegális migráción keresztül a belbiztonsági problémák, az energiabiztonság fenyegetettsége, valamint a XXI. században egyre jobban felértékelődött kiberbiztonságot érő kihívások.

Egyedi veszélyforrásnak Szerbia és Koszovó konfliktusa tekinthető, mely az utóbbi - szerb álláspont szerint - jogellenesen kikiáltott függetlensége, és ehhez kapcsolódóan a sajátos történelmi múlt következtében vet fel érdekes kérdéseket. Hasonló kivételes érdekek tekinthető a szlovák biztonsági stratégiában megjelenő radikális nacionalizmusok és az intolerancia következtében kialakuló kockázat.

Ahogy az a dokumentumok összehasonlításából is kitűnik, Magyarország a környező államok biztonságpolitikája több ponton is összekapcsolódik. Az egyes államok nemzeti értékei, érdekei és az országot veszélyeztető kockázatok, kihívások és fenyegetések, noha prioritásban eltérnek, mégis egy-két kivételtől eltekintve azonosak. Pontosán a veszélyforrások megegyezése – és a közös földrajzi területből – adódóan ezen államok együttműködése, a fenyegető elemek elleni közös fellépés nélkülözhetetlen.

A vizsgált államok közül Ausztria, Szerbia és Ukrajna kivételével minden állam tagja a NATO-nak, azonban a Békepartnerségi program révén három állam is köthető a politikai-katonai szervezethez, így a térségben e globális ellenőrző szervezet révén egy hagyományos katonai támadás ellen kellő elrettentéssel szolgál.

Az EU és az EBESZ tagság szintén tovább erősíti a béke és biztonság stabilitását, továbbá – elsősorban az EU – megfelelő támogatással hozzájárul az egyes államok gazdasági és szociális fejlődéséhez.

E három szervezeten kívül további regionális együttműködési fórumok (Visegrádi együttműködés, Kárpátok Eurorégió, Közép-Európai Kezdeményezés, Duna Bizottság) is jelen vannak a térségben, melyek elsődleges feladata az államok közötti politikai, katonai párbeszéd elősegítése.

A különböző szervezetekbe való tömörülés mellett azonban további bizalom- és biztonságerősítő lépést jelentenek a többnemzeti hadgyakorlatokon és a közös egységekben, magasabbegységekben való részvétel, gondolok itt a legutóbb szeptember végén megrendezésre kerülő Active Guardian²⁵ hadgyakorlatra, a Clever Ferret²⁶ 2010-es nemzetközi hadgyakorlat megszervezésére, vagy a Tisza Többnemzeti Műszaki Zászlóaljra.

²⁵ Active Guardian 2013 hadgyakorlat. Youtube.com, 2013. 11. 03.

²⁶ Szakmai nap a Clever Ferret 2010 gyakorlalon. Youtube.com, 2013. 11. 03.

SVKK NÉZŐPONTOK 2013/8

Szervezetek	NATO	EU	EBESZ	PfP ²⁷	V4	Semlegesség	Kárpátok Eurorégió	ET	Közép-Európai Kezdeményezés	Duna Bizottság	Schengeni egyezmény
Ausztria	nem	igen	igen	igen	nem	igen	nem	igen	igen	igen	igen
Szlovénia	igen	igen	igen	NATO	nem	nem	nem	igen	igen	nem	igen
Horvátország	igen	igen	igen	NATO	nem	nem	nem	igen	igen	igen	nem
Szerbia	tagjelölt	tagjelölt	igen	igen	nem	nem	nem	igen	igen	igen	nem
Románia	igen	igen	igen	NATO	nem	nem	igen	igen	igen	igen	nem
Ukrajna	cél	cél	igen	igen	nem	nem	igen	igen	igen	igen	nem
Szlovákia	igen	igen	igen	NATO	igen	nem	igen	igen	igen	igen	igen
Magyarország	igen	igen	igen	NATO	igen	nem	igen	igen	igen	igen	igen

11. táblázat: Magyarország és a környező államok globális és regionális tagsága

²⁷ A Békepartnerségi program egy olyan kétoldalú, gyakorlati együttműködés az egyes euro-atlanti országok és a NATO között, amely lehetővé teszi a szerződő felek számára, hogy saját képességeikhez mérten kapcsolódjanak be a szervezet által folytatott nemzetközi tevékenységbe. [The Partnership for Peace programme](#). *Nato.int*, 2013. 06. 29.

Összefoglalás

A tanulmány célja volt, hogy átfogó képet nyújtson a Kárpát-medence államainak stratégiai dokumentumokban rögzített biztonság- és védelempolitikai alaptörekvéseiről, illetve azok hatásairól Magyarországra nézve. Az ennek során megfogalmazott hipotézisek véleményem szerint igazolódtak:

1.) Magyarország és a környező államok földrajzi elhelyezkedéséből adódóan a kelet-nyugat és dél-észak-nyugat irányú kereskedelmi, közlekedési útvonalak középpontjában helyezkednek el, így a térség még mindig jelentős stratégiai pontként szolgál.

2.) Bizonyításra került, hogy ugyan a terrorizmus még mindig jelentős fenyegetést jelent, azonban előtérbe kerültek a gazdasági és energiabiztonságot veszélyeztető tényezők, a természeti katasztrófáktól való félelem, valamint a helyi konfliktusokból eredő kihívások.

3.) Minden állam stratégiájában rögzítésre került a térség biztonságának megőrzése, az európai és euroatlanti integráció elősegítése, így a tagjelölt Szerbia és Ukrajna számára is jelentős előnyökkel szolgál ezen szervezetekbe való integráció.

Annak érdekében, hogy a Közép-Európa ezen részén továbbra is fenntartható legyen a béke és biztonság, nélkülözhetetlen a vizsgált államok együttműködése, közös gyakorlatok végrehajtása mind katonai, mind rendvédelmi területeken.

A dokumentumok elemzéséből is látszik, hogy Magyarország és szomszédai azonos értékeket és érdekeket képviselnek, a nemzetközi béke és biztonság stabilitása érdekében hasonló úton járnak. Megállapítható továbbá, hogy a biztonság fogalmáról alkotott nézetek is megegyeznek. Minden állam a biztonságot átfogó módon, egy komplex rendszerként értelmezi. Ahogy azt dolgozat bevezető fejezetében is említettem, jelen értekezés csupán a katonai szektor bemutatására terjedt ki. Emellett persze a jövőre nézve fontos a különböző ágazati stratégiák összehasonlítása, valamint jelen tanulmányban elemzett katonai dokumentumok felülvizsgálata is.

SVKK NÉZŐPONTOK 2014/5

	Szlovákia	Ukrajna	Románia	Szerbia	Horvát-ország	Szlovénia	Ausztria	Magyar-ország
Földrajz²⁸								
Terület	49.035	603.550	238.391	77.474	56.594	20.273	83.871	93.028
Határok hossza	1.479	4.566	2.508	2.026	1.982	1.086	2.562	2.185
Magyar határ hossz	676	103	443	151	329	102	366	-
Tengerpart hossza	0	2.782	225	0	5.835	46,6	0	0
Lakosság²⁹								
Népesség	5.397.036	48.457.000	19.043.767	7.186.862	4.284.889	1.992.690	8.221.646	9.939.470
Átlagéletkor	38,4	40,3	39,4	41,7	41,8	43,1	43,9	40,8
Népesség növekedés	0,09%	-0,63%	-0,27%	-0,46%	-0,11%	-0,21%	0,02%	-0,2
Legnagyobb kisebbség	magyar	orosz	magyar	magyar	szerb	szerb	egykori jugoszláv	roma
Magyar lakosság	8,5%	0,3%	6,7%	3,53%	<1%	~0,5%	<3%	92,3%
Gazdaság³⁰								
GDP (USD)	94,552 milliárd	183,23 milliárd	186,419 milliárd	43,192 milliárd	61,822 milliárd	46,883 milliárd	409,628 milliárd	129,959 milliárd
GDP/fő	24.145	7.584	12.843	10.811	13.999	23.184	48.479	13.045
GDP növekedés	2,4%	3%	1,5%	0,5%	-0,5%	-1%	0,9%	0%
Munkanélküliség	13,8%	8,2%	7,2%	23,9%	13,5%	8,7%	4,4%	11,5%
Infláció	3,8%	4,5%	2,9%	4,1%	2,2%	2,2%	2,2%	5,2%
Államadósság	47,1%	35,9%	34,2%	53,7%	52,8%	52,5%	73,9%	76,3%
Export (USD)	77,82 milliárd	69,8 milliárd	67,72 milliárd	11,35 milliárd	12,34 milliárd	28,42 milliárd	163,1 milliárd	105,1 milliárd
Import (USD)	74,29 milliárd	90,2 milliárd	78,31 milliárd	19,01 milliárd	20,76 milliárd	29,83 milliárd	170,5 milliárd	98,2 milliárd
Hadsereg³¹								
Védelmi költségvetés (USD)	1.01 milliárd	2.05 milliárd	2.31 milliárd	819 millió	814 millió	567 millió	3.16 milliárd	1.03 milliárd
Aktív állomány	15.850	129.950	71.400	28.150	18.600	7.600	23.250	26.500
Tartalékosok	-	1.000.000	45.000	50.150	21.000	1.700	176.450	44.000

12. Táblázat: Összefoglaló táblázat a vizsgált államok területének, lakosságának, gazdaságának és haderejének legfőbb jellemzőiről.

²⁸ The World Factbook. Cia.gov, 2013. 08. 14.

²⁹ The World Factbook. Cia.gov, 2013. 08. 14.

³⁰ Country Data, Global Finance, 2013. 08. 14.

³¹ HACKETT, James: *The Military Balance 2013*. Routledge, London, 2013.